



SOTSIAALKINDLUSTUSAMET

Jõhvi Vallavalitsus
johvi@johvi.ee
Kooli tn 2, Jõhvi linn, Jõhvi vald
41595 Ida-Viru maakond

24.03.2026 nr 5.1-3/7999-1

JÄRELEVALVE KOKKUVÕTE (JÄRELKONTROLL)

Järelevalve teostamise õiguslik alus: lastekaitseseaduse (LasteKS) § 38 lõige 6 ja sotsiaalhoolekande seaduse (SHS) § 157 lõige 3.

Järelkontrollis kontrolliti: Jõhvi Vallavalitsuse lastekaitsetöö korraldamise vastavust õigusaktidele ning abivajava lapse ning abivajava lapse juhtumiga seotud andmete kandmist sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistrisse (STAR).

Järelkontrolli teostamise koht: Kooli tn 2, Jõhvi, Jõhvi vald, 41595, Ida-Viru maakond.

Järelkontroll teostamise aeg: 30.01.2026 – 24.03.2026.

Järelkontrolli teostajad: Sotsiaalkindlustusameti (SKA) üldosakonna järelevalve talituse peaspetsialistid Thea Tänav ja Merlin Veinberg.

Järelkontrollis kasutatud meetodid: STARi kantud andmete ja dokumentide analüüs.

Järelevalvetoimingutes osalesid Jõhvi Vallavalitsuse laste heaolu spetsialistid Marju Paas ja Nadežda Andrejeva ning laste ja pere heaoluspetsialist Pille Rüütel.

JÄRELEVALVE TULEMUSED

SKA tuvastas, et Jõhvi Vallavalitsus ei ole täitnud järgmisi lastekaitseseaduses sätestatud nõudeid, mis on kirjeldatud ka 22.07.2024 järelevalve aktis nr 5.1-3/12815-3:

1. **LasteKS § 17 lõige 1 punkt 3**, mille kohaselt on kohaliku omavalitsuse ülesanne abivajavast lapsest teada saamisel viivitamata lapse abivajaduse hindamine ja lapse abistamiseks meetmete pakkumine. **LasteKS § 28 lõige 1**, mille kohaselt tuleb enne abivajavale lapsele sobiva meetme kohaldamist hinnata lapse abivajadust koosmõjus **LasteKS § 28 lõikega 2**, mille kohaselt peab lapse abivajadust hinnates lastekaitsetöötaja või lapsega töötav isik andma hinnangu lapse füüsilisele, tervislikule, psühholoogilisele, emotsionaalsele, sotsiaalsele, kognitiivsele, hariduslikule ja majanduslikule seisundile ning last kasvatava isiku vanemlikele oskustele.

Lastekaitsetöötajad ei ole kontrollitud menetlustes viitenumbritega 25279544844, 25281862301, 25282086108, 25281268705 ja 25279053527 teada saamisel viivitamata hinnanud lapse abivajadust ja/või lapse abistamiseks meetmeid pakkunud.

Lastekaitsetöötaja ei ole kontrollitud menetluses viitenumbriga 25279544844 enne teenusele suunamist hinnanud lapse abivajadust.

Järelkontrolli ajal viidi läbi abivajaduse eelhindamine lihtmenetlustes viitenumbritega 25279544844, 25281862301, 25282086108, 25281268705 ja 25279053527.

2. **LasteKS § 29 lõige 3¹**, mille kohaselt juhul kohaliku omavalitsuse üksus saab teada lapsest, keda kasvatav isik on hädaohus olev täisealine perevägivalla ohver ohvriabi seaduse § 9 lõike 2 tähenduses, peab kohaliku omavalitsuse üksus algatama juhtumikorralduse lapsele abi osutamiseks ning tegema koostööd Sotsiaalkindlustusameti ja teiste täisealist ohvrit abistavate asutustega koosmõjus **LasteKS § 29 lõikes 3** sätestatud nõuetega, mille kohaselt peab kohaliku omavalitsuse üksus kümne päeva möödumisel abivajavast lapsest teada saamisest tegema otsuse juhtumikorralduse algatamiseks või algatamata jätmiseks või juhtumi edastamiseks pädevale ametiisikule.

Lastekaitsetöötaja ei algatanud menetluses viitenumbriga 25280279726 kümne päeva jooksul juhtumimenetlust hädaohus oleva täisealise perevägivalla ohvri lapse osas.

3. **SHS § 144 lõige 1 punkt 8**, mille kohaselt tuleb kohaliku omavalitsuse üksusel kanda STARi sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistri põhimääruses kehtestatud korras andmed lastekaitseseaduse tähenduses abivajava lapse ning abivajava lapse juhtumiga seotud kohtulahendite, toimingute ja menetlustoimingute kohta koosmõjus **sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistri põhimääruse § 15 lõikega 2**, mille kohaselt tuleb STARi kanda juhtumiga seotud andmed viie tööpäeva jooksul.

Lastekaitsetöötajad ei ole kontrollitud menetlustes viitenumbritega 24270595905, 23267190402, 25281862301 ja 24275367728 STARi kandnud lapse juhtumiga seotud päringute tulemuste, tehtud toimingute andmeid pöördumiste, kohtulahendite ning muude dokumentide ja menetlustoimingute kohta. Järelkontrolli ajal on lastekaitsetöötajad menetlustes viitenumbritega 24270595905, 23267190402, 25281862301 ja 24275367728 kandnud abivajava lapse juhtumiga seotud toiminguid STARi.

SKA tuvastas nõuete täitmise osas puudusi, kuid arvestades, et Jõhvi Vallavalitsus on asunud puudusi kõrvaldama, ei pea SKA otstarbekaks tuvastatud rikkumiste kõrvaldamiseks ettekirjutuse tegemist ning SKA lõpetab järelvalvemenetluse.

JÄRELEVALVEMENETLUSE KOKKUVÕTE

SKA algatas 19.04.2024 Jõhvi Vallavalitsuses järelvalvemenetluse, mille eesmärgiks oli kontrollida lastekaitsetöö korraldamise vastavust õigusaktidele ning abivajava lapse juhtumiga seotud andmete kandmist sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistrisse (STAR). Järelevalve tulemused on kirjeldatud järelvalve 22.07.2024 aktis nr 5.1-3/12815-3.

Akti punktides 2.1. ja 2.4. – 2.13. kirjeldatud puuduste osas otsustas SKA teha järelkontrolli.

SKA algatas järelkontrolli 10.02.2025. Järelkontrolli tulemused on kirjeldatud 12.05.2025 aktis (järelkontroll) nr 5.1-3/13266-1. SKA arvestas, et kaks senist laste heaolu spetsialisti olid seisuga 31.12.2024 teenistusest lahkunud ning 11.11.2024 ja 01.01.2025 asusid teenistusse uued lastekaitsetöötajad, kes asusid puudusi kõrvaldama, ning ei pidanud otstarbekaks tuvastatud rikkumiste kõrvaldamiseks ettekirjutuse tegemist. Uus järelkontroll Jõhvi Vallavalitsuses oli kavandatud viia läbi peale 30.11.2025.

SKA algatas Jõhvi Vallavalitsuses järelkontrolli 30.01.2026. Järelkontrolli tegemiseks valiti juhuvalimi alusel sotsiaalteenuste ja -teenuste andmeregistrist (STAR) üheksa Jõhvi vallas elava pere menetlused viitenumbritega 25280279726, 24270595905, 23267190402, 25279544844, 25281862301, 25282086108, 25281268705, 25279053527 ja 24275367728, mis olid algatatud peale järelvalve akti koostamist 22.07.2024, varem algatatud juhtumi puhul analüüsiti toiminguid alates järelvalve akti kuupäevast. Jõhvi Vallavalitsusel oli võimalus kuni 13.02.2026 lisada

STARi juhtumites tehtud toiminguid/dokumente, mis olid STARi kandmata. 16.03.2026 toimunud telefonivestluse käigus ja täiendavalt e-kirja teel juhiti lastekaitsetöötajate tähelepanu osades menetlustes olevatele puudustele. Sotsiaalkindlustusamet andis täiendava tähtaja toimingute STARi kandmiseks kuni 20.03.2026. Menetlusi on analüüsitud 20.03.2026 seisuga STARi kantud andmete põhjal.

Lastekaitse juhtumite menetlemise analüüs on edastatud Jõhvi Vallavalitsusele 24.03.2026 (nr 5.1-3/3268-2, registreeritud dokumendihaldussüsteemis *Delta*).

LasteKS § 17 lõige 1 punktis 3 sätestatud nõuete täitmine

Analüüsitud üheksa pere menetlusest viiest ei olnud abivajavast lapsest teada saamisel viivitamatult hinnatud lapse/laste abivajadust ega pakutud meetmeid lapse/laste abistamiseks ja ühes oli pakutud meetmeid enne abivajaduse hindamist.

Järelduskontrolli ajal on viies menetluses viidud läbi lapse abivajaduse eelhindamine.

SKA seisukoht: kuna kontrollitud menetlustest esines puudus viies juhtumis, kuid puudus kõrvaldati järelduskontrolli ajal, loetakse LasteKS § 17 lõike 1 punktis 3 sätestatud nõuded täidetuks.

Teate vastuvõtmisel tuleb saada juhtumist võimalikult kiiresti nii selge ülevaade kui võimalik. Esialgse hindamise eesmärk on saada esmane ülevaade lapse abivajadusest ning kui kiiresti peab sekkuma. Abivajaduse hindamine on oluline mõistmaks, milline abimeede on last ja peret kõige enam toetavam ja riske maandavam.

STAR2 on lisatud võimalus viia läbi lapse abivajaduse eelhindamine. Lapse abivajaduse eelhindamise eesmärk on anda abivajavast lapsest teate saamise järgselt esmane hinnang lapse abivajadusele ja määratleda ära lapse abivajaduse valdkonnad ning kaardistada ära võimalikud esmased sekkumisvõimalused. Abivajaduse eelhindamise tulemusena saab lastekaitsetöötaja teha otsuse juhtumikorralduse algatamise või algatamata jätmise kohta. Antud otsus tugineb abivajavast lapsest saabunud teate sisule, eelhindamise käigus kogutud informatsioonile lapse ja pere kohta ning lapse ja vanemate arvamusele.

LasteKS § 21 lõikes 1 ja lõike 2 punktis 1 sätestatud nõuete täitmine

Analüüsitud menetlustes on lastekaitsetöötajad lähtunud lapse/laste huvidest.

SKA seisukoht: LasteKS § 21 lõikes 1 ja lõikes 2 punktis 1 sätestatud nõuded on täidetud.

Lapse huvide väljaselgitamise eesmärk on tagada ühiskonnas tervikuna lapse õiguste ja huvidega arvestamine. Tulenevalt lapse suuremast haavatavusest ja täiskasvanutest sõltumisest, ebakindlamast õiguslikust staatusest ning eelduslikult vähematest oskustest ja võimalustest ise oma seisukohti avaldada ja oma õigusi kaitsta, on vajalik, et kõik isikud, kes lapse suhtes otsuseid teevad, pööraksid lapse huvidele erilist tähelepanu kõigi ülejäänud asjaolude kõrval. Seejuures on äärmiselt oluline, et selgitataks piisava hoolikusega välja, milline otsus on konkreetses olukorras lapse huvidele enim vastav.

LasteKS § 21 lõige 2 täpsustab, milliseid toiminguid tuleb lapse huvide väljaselgitamiseks teha, sh koguda otsuse tegemiseks vajalik ja asjakohane teave lapse olukorra kohta. Lapse ja perekonna olukorrast ning riski- ja kaitsefaktoritest arusaamiseks on vajalik selgitada välja kõik konkreetses juhtumis olulised asjaolud. Sellisteks asjaoludeks võivad olla näiteks lapse arengutase ja erivajadused, identiteet, viibimine asendushooldusel, lähedaste ja püsivate inimsuhete olemasolu ning muud lapse olukorda kirjeldavad tegurid. Olulised asjaolud on igal juhtumil erinevad, kuid eesmärk on koguda just konkreetse lapse (või laste) ja kavandatava otsuse seisukohast piisav teave, et kujundada faktidel põhinev ja põhjendatud seisukoht selle kohta, mis vastab lapse parimatele huvidele.

SKA soovib lisada alati otsuse tegemisel (sh näiteks juhtumimenetluse algatamata jätmisel, teenuse määramisel jne) põhjendus, millele tuginedes on otsus tehtud.

LasteKS § 28 lõigetes 1 ja 2 sätestatud nõuete täitmine

Analüüsitud üheksast menetluses ühes ei olnud enne meetme rakendamist hinnatud lapse abivajadust.

Kolmes menetluses oli hinnatud lapse/laste abivajadus ja ühes menetluses läbi viidud abivajaduse eelhindamine. Järelekontrolli ajal viidi abivajaduse eelhindamine läbi viies menetluses.

SKA seisukoht: kuna kontrollitud menetlustest esines puudus viies juhtumis, kuid puudus kõrvaldati järelekontrolli ajal, loetakse LasteKS § 28 lõigetes 1 ja 2 sätestatud nõuded täidetuks.

Abivajaduse hindamise eesmärk on tagada olukord, kus lapsele ei kohaldata juhuslikke ja käepäraseid meetmeid, mis kohaliku omavalitsuse üksusel olemas on, vaid selgitatakse välja lapse tegelik vajadus ning otsitakse sobivaid meetmeid nende vajaduste rahuldamiseks.

Juhtumimenetluse raames on hindamine analüüsiprotsess, mille vältel püütakse mõista juhtumi tähendust ning koondatakse üksikasjad, sündmused ja muud asjaolud loogiliseks tervikuks, et oleks võimalik jõuda sobivate sekkumismeetodite valikuni. Hindamise kavandamisel on oluline lähtuda lapse vajadustest. Hindamise kavandamisel ja hindamisprotsessi selgitamisel lapsele ja perele soovitame lähtuda lapse heaolu kolmnurgast, mis hõlmab endas lapse arenguvajadusi, lapsevanema suutlikkust neid vajadusi täita ning perevõrgustiku ja keskkonnategurite mõju lapsele ja lapsevanema suutlikkusele.

Lapse abivajadust hinnates peab lastekaitsetöötaja andma hinnangu lapse füüsilisele, tervislikule, psühholoogilisele, emotsionaalsele, sotsiaalsele, kognitiivsele, hariduslikule ja majanduslikule seisundile; last kasvatava isiku vanemlikele oskustele. Lastekaitsetöötaja või lapsega töötav isik peab lapse abivajaduse hindamisse kaasama lapse ja last kasvatava isiku või lasteasutuse, kus laps viibib.

Juhul, kui lapse abivajaduse eelhindamisel ilmneb, et mitmetele valdkondadele hinnangu andmiseks teave puudub, siis ei saa seda vaadelda, kui probleemide puudumist, vaid on vaja koguda lisateavet hinnangu andmiseks.

LasteKS § 29 lõikes 2 sätestatud nõude täitmine

Analüüsitud menetlustes oli rakendatud võrgustikutöö põhimõtteid.

SKA seisukoht: LasteKS § 29 lõikes 2 sätestatud nõue on täidetud.

Võrgustikutöö rakendamise eesmärk on tagada abi osutamise valdkondadeülesus, et laps ja tema perekond saaksid vajaliku toe kõige optimaalsemal viisil ning et tagatud oleks ka teiste valdkondade spetsialistide kaasatus ja kompetentsus. Milliseid asjaomaseid võrgustikulikke peab konkreetse juhtumi puhul kaasama, sõltub palju juhtumi iseloomust ja lapse abivajadusest. Lastekaitsetöö puhul on oluline juhtumi ajalugu fikseerida ja säilitada uutele võimalikele olukordadele reageerimiseks, samuti juhtumi menetlemiseks.

LasteKS § 29 lõikes 3 sätestatud nõude täitmine

Analüüsitud üheksast menetlustest ühes ei olnud tehtud otsust juhtumikorralduse algatamiseks või algatamata jätmiseks kümne päeva jooksul.

SKA seisukoht: kuna puudus esines ühes menetluses ning lastekaitsetöötaja kaasas menetlusse koheselt ka lapse, loetakse LasteKS § 29 lõikes 3 sätestatud nõue täidetuks.

Abivajajast lapsest teate saamisel peab kohalik omavalitsus hindama esmast olukorda ja kontrollima saadud informatsiooni. Eelhindamise eesmärk on saada esmane ülevaade lapse abivajadusest ning kui kiiresti peab sekkuma. Juhul, kui lapse abivajaduse eelhindamisel ilmneb, et mitmetele valdkondadele hinnangu andmiseks teave puudub, siis ei saa seda vaadelda, kui

probleemide puudumist vaid on vaja koguda lisateavet hinnangu andmiseks. Peale eelhindamist peab tegema otsuse kas juhtumimenetlus algatada või mitte. Nii abivajaduse hindamisel kui tegevuskava planeerimisel ja täitmisel tuleb teha koostööd lapse, pere ja võrgustikuga.

Kui info abivajavast lapsest jõuab kohalikku omavalitsusse, algatatakse lapse kohta lihtmenetlus ning aega on kümme päeva, et langetada otsus, kas lapse abistamiseks piisab mõne konkreetse üksikmeetme rakendamisest (lihtmenetlus) või vajab ta ulatuslikku ning sageli pikemaajalist toetust (juhtumimenetlus).

SKA juhib tähelepanu, et juhtumikorralduse algatamine/mittealgatamine on lastekaitsetöötaja otsus. Konkreetset last või lapsi üldiselt puudutava otsuse otsustusmenetlus peab sisaldama hinnangut selle otsuse võimaliku mõju (positiivse või negatiivse) kohta asjasse puutuvale lapsele või lastele. Otsuses tuleb selgitada, mida on käsitatud lapse parimates huvides olevana, mis kriteeriumitel otsus põhineb ja kuidas on lapse huve kaalutud teiste asjaolude suhtes.

Juhul, kui juhtumit menetletakse lihtmenetlusena, siis uue teabe lisandumisel ja/või uue teate laekumisel tuleb otsustada, kas menetlust on võimalik jätkata lihtmenetlusena või on vajalik algatada juhtumikorraldus.

LasteKS § 29 lõikes 5 sätestatud nõude täitmine

Kõigis analüüsitud menetlustes oli vesteldud lastega.

SKA seisukoht: LasteKS § 29 lõikes 5 sätestatud nõue on täidetud.

Lastega töötamisel on üks peamisi põhimõtteid lapse arvamuse kuulamine ning kui lastekaitsetöötaja jätab lapse arvamuse kuulamise vahele või tõlgendab seda valesti, on oht teha ekslikke otsuseid. Seetõttu ei saa lapse abivajaduse hindamine, lapse arvamuse väljaselgitamine ja dokumenteerimine olla pinnapealne ega lastega läbiviidavad vestlused põhjalikult eesmärgistamata ja analüüsimate. Veel vähem ei saa neid tegevusi jätta tegemata. Nimetatud nõue tagab parimal võimalikul moel abivajava lapse arvamuse väljaselgitamise kohustuse täitmise ja sellega võimaluse korral arvestamise ning on tihedalt seotud LasteKS § 21 (lapse huvidest lähtumine) rakendamisega.

Lapse arvamuse välja selgitamine peaks olema aktiivne tegevus, kus last intervjueritakse aktiivselt vastavalt tema vanusele ja arengutasemele. [Lapse küsitlemise käsiraamatus](#) on välja toodud erinevaid tehnikaid ja selgitatud, kuidas erineva puudega lapsi on võimalik küsitleda ning seeläbi nende arvamust välja selgitada. Samas on võimalik vaatluse käigus saada aru ka nende laste arvamusest, kes ei oska ennast vanuse või eripära tõttu väljendada. Näiteks saab jälgida lapse käitumist ja näoilmeid vanemaga suhtlemisel ning need tähelepanekud STARis arvamuseks fikseerida.

On oluline, et kohalik omavalitsus lapse arvamuse dokumenteeriks (nt protokoll/salvestis). Dokumenteerides ainult lastekaitsetöötaja hinnangu või mõned katked vestlusest, on oht, et oluline teave võib kaotsi minna. Lapsega vestlemisel on oluline jälgida ka lapse reaktsioone küsimustele, näiteks tardumine, ehmunine, ilmne häiritus mõne küsimuse peale jms. Ka neid tähelepanekuid on oluline dokumenteerida koos lapse jutuga. Seadusega ei ole kooskõlas, kui kohalik omavalitsus esitab oma tõlgenduse lapse arvamusest või esitab lapse räägitut valikuliselt.

LasteKS § 29¹ lõikes 1 sätestatud nõuete täitmine

Analüüsitud menetlustes ei olnud selliseid juhtumeid, kus kohalik omavalitsus koheselt oleks pidanud teavitama seksuaalselt väärkoheldud või sellise kahtlusega abivajavast lapsest teada saades Sotsiaalkindlustusametit (Lastemaja).

SKA seisukoht: LasteKS § 29¹ lõikes 1 sätestatud nõude täitmist ei ole võimalik hinnata ning seetõttu loeb SKA nõude täidetuks.

SHS § 9 lõike 2 punktis 1 sätestatud nõuete täitmine

Analüüsitud juhtumimenetlustes olid juhtumiplaanid kinnitatud.

SKA seisukoht: SHS § 9 lõike 2 punktis 1 sätestatud nõue on täidetud.

Abivajadust hinnatakse juhtumiplaani koostamise käigus. Abivajadust tuleb hinnata koos lapse ja tema perega ning vajadusel kaasatakse teisi spetsialiste. Kui juhtumiplaan jääb kinnitamata, ei ole võimalik seda vanemale edastada. Juhtumiplaani koostamise mõte on saada ülevaade kõigist lapse heaolu kolmnurgaga välja toodud eluvaldkondadest, nendes esinevatest riski- ja kaitsefaktoritest ning tegevusplaanis kirja panna tegevused riskide maandamiseks. Lapsevanemale on oluline teada, millisenä nähakse pere toimetulekut, ootusi ja tegevusi, mida tuleb koos lastekaitsetöötajaga või iseseisvalt teha, et tagada lapse heaolu.

Tegevuskavasse toodud abimeetmed peaksid olema mõtestatud ja eesmärgipärased – meetmete rakendamine peab otseselt aitama kaasa lapse abivajaduse rahuldamisele ja juhtumi lahendamisele. Kui pakutavad abimeetmed ei täida oma eesmärki, ei pruugi need aidata kaasa lapse abivajaduse lahendamisele. Oluline on ka tegevuskava täitmise jälgimine ja tegevuskavasse toodud tegevuste tulemuslikkuse hindamine, sh vahehindamised ja eesmärgid, millest lähtudes saaks hinnata tulemuslikkust.

Oluline on ka ajakohastada info abivajaduse hindamises, et see ei sisaldaks aegunud teavet, mida ei ole võimalik seostada kindla perioodiga. SKA juhib tähelepanu, et kui STARis on lapse abivajaduse hindamine täidetud, koostatud tegevuskava ning need nõuetekohaselt kinnitatud, siis salvestuvad dokumendid "Menetluse dokumendid" alla ning on edaspidi kättesaadavad.

Sotsiaalkaitseministri 09.02.2016 määruse nr 10 „Juhtumiplaanis sisalduvate andmete loetelu“ § 1 lõike 3 punkti 6 kohaselt peab juhtumiplaan sisaldama tegevuskava hindamise aega ja tulemust. Tegevuskava rakendamisel tuleb viia läbi regulaarsed juhtumiplaani vahehindamised. Vahehindamise käigus hinnatakse rakendatud abimeetmete tulemuslikkust, vaadatakse üle ja täiendatakse uue informatsiooniga abivajaduse hinnangut. Soovituslik on teostada vahehindamist kuue kuu möödudes, kuid keeruliste juhtumite puhul sagedamini.

Vahehindamises hinnatakse püsitud eesmärkide raames rakendatud abimeetmete tulemuslikkust. Vajadusel on võimalik vahehindamise etapis püstitada uued eesmärgid ning rakendada koheselt täiendavaid toetavaid abimeetmeid, kui seda vahehindamise tulemusena vajalik teha on.

SHS § 144 lõike 1 punktis 8 sätestatud nõude täitmine

Lastekaitsetöötaja on kontrollitud menetlustes viitenumbritega 24270595905, 23267190402, 25281862301 ja 24275367728 kandnud abivajava lapse juhtumiga seotud toiminguid STARi.

SKA seisukoht: Kuna kontrollitud menetlustest esines puudus neljas menetluses, kuid puudus kõrvaldati järelkontrolli ajal, loetakse SHS § 144 lõike 1 punktis 8 sätestatud nõue täidetuks.

Juhtumikorralduse toetamine on üks keskseid STARi funktsioone – lisaks toetuste ja teenuste määramisele võimaldab see registreerida muid omavalitsusteni jõudnud pöördumisi, kirjeldada lapse ja pere tausta, fikseerida tehtud toiminguid, teha päringuid teistesse riiklikesse registritesse, hinnata lapse/pere abivajadust, probleeme, ressursse ja takistusi ning koostada ja hinnata tegevuskava (juhtumiplaan). Lisaks aitab see ka süsteemsemalt juhtumile läheneda ja saada kiiresti ülevaadet lapse/pere olukorrast. Lapse/perega seotud andmete korrektne kandmine STARi tagab selle, et info abivajava lapse kohta ei ole vaid juhtumiga tegeleva lastekaitsetöötaja peas või paberites, vaid et vajadusel on see kättesaadav teisele lastekaitsetöötajale, kui senine lastekaitsetöötaja teenistusest lahkub või teise omavalitsuse lastekaitsetöötajale, kui pere peaks elukohta vahetama ning/aga ka vajadusel Sotsiaalkindlustusameti laste heaolu osakonna töötajale, kes omavalitsust keerukamate juhtumite lahendamisel abistab.

STARi täitmise kohustus tuleneb SHS § 144 lõikest 1 (punktid 8–10) ning STARi põhimäärusest tulenevalt tuleb andmed STARi kanda viie tööpäeva jooksul (Sotsiaalteenuste ja -toetuste

andmeregistri põhimääruse § 15 lõige 2). Lapse juhtumit kajastava teabe kogumine STARi lähtub samuti lapse parimast huvist ja nii on kogu oluline teave säilitatud ühes kohas, mis lihtsustab vajadusel juhtumi üleandmist teisele lastekaitsetöötajale, ligipääsu teabele kohalike omavalitsuste piiriülese koostöö puhul ning olukordades, kus SKAI on vajalik otsustada lapse perest eraldamine aegkriitiliselt ning pääseda ligi last puudutavale olulisele teabele.

Dokumenteerimisel tuleb tugineda alati konkreetsetele faktilistele asjaoludele ning on oluline, et lastekaitsetöötaja ei lisa dokumenteerimisel juurde enda emotsioone ja tõlgendusi. Dokumenteerimise tulemusena on võimalik lastekaitsetöötajal hinnata ka sekkumise tulemuslikkust. Näiteks saab vaadelda, kuidas on ajas muutunud lapsevanema koostöö lastekaitsetöötajaga ning kuidas on lapse käitumine teatud perioodi jooksul muutunud. Dokumenteerimine aitab hinnata ka abimeetmete rakendamise tulemuslikkust. Tõendus põhise laste- ja perede hoolekande arendamine eeldab samuti kvaliteetsete andmete olemasolu. Korrektsed andmed ja nendega arvestamine otsuste tegemisel aitavad tagada, et need otsused lähtuvad reaalsest vajadusest ning lapsed ja pered saavad asjakohast tuge.

SKA peab vajalikuks juhtida tähelepanu ka STARis olevatele juhenditele, mis on leitavad jaotises „Dokumendid“. Muu hulgas on leitavad „Lastekaitse minijuhis“, „Juhtumimenetlus ja juhtumiplaan“, „PPA teated – korduma kippuvad küsimused“ jne. Lisaks saab vajadusel abi ja nõustamist STAR teenusetoelt.

TÄHELEPANEKUD/ETTEPANEKUD/SOOVITUSED

SKA juhib tähelepanu:

1. LasteKS § 17 lõike 1 punkti 3 kohaselt peab kohalik omavalitsus abivajavast lapsest teada saamisel viivitamata lapse abivajadust hindama ja lapse abistamiseks meetmeid pakkuma. Samas LasteKS § 28 lõige 1 kohustab enne abivajavale lapsele sobiva meetme kohaldamist hindama lapse abivajadust ning LasteKS § 29 lõige 4 lubab juhtumikorralduse jätta algatamata ainult juhul, kui lapse abivajadus on võimalik rahuldada ühekordse meetmega.

Kui abivajava lapse abivajadus ei saa rahuldatud ühekordse meetmega, on kohalik omavalitsus kohustatud algatama juhtumimenetluse, hindama lapse abivajaduse (lähtudes LasteKS § 28 lõike 2 sätestatud nõuetest) ja koostama abimeetmete rakendamise tegevuskava.

Juhtumiplaani koostamisel tuleb muu hulgas järgida SHS § 9 lõikes 2, sotsiaalkaitseministri 09.02.2016 määruse nr 10 „Juhtumiplaanis sisalduvate andmete loetelu“ § 1 lõikes 3, LasteKS § 21 lõike 2 punktides 1 ja 3 ning LasteKS § 29 lõikes 5 sätestatud nõudeid. Lisaks on vajalik hinnata teenuse tulemuslikkust.

2. STARi täitmise kohustus tuleneb SHS § 144 lõikest 1 (punktid 8–10) ning STARi põhimäärusest tulenevalt tuleb andmed STARi kanda viie tööpäeva jooksul (sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistri põhimääruse § 15 lõige 2).

Lapse juhtumit kajastava teabe kogumine STARi lähtub lapse parimast huvist, nii on kogu oluline teave säilitatud ühes kohas, mis lihtsustab vajadusel juhtumi üleandmist teisele lastekaitsetöötajale ning olukordades, kus SKAI on vajalik otsustada lapse perest eraldamine aegkriitiliselt ning pääseda ligi last puudutavale olulisele teabele.

3. Järelekontrollis tuvastati probleemina, et mitmes menetluses ei ole viivitamata hinnatud lapse/laste abivajadust.

Lapse ja perekonna olukorrast ning esinevatest riski ja kaitsefaktoritest arusaamiseks, on vaja välja selgitada kõik asjaolud. Lapse olukorra ja isikuga seonduvateks asjaoludeks, millest võib oleneda, kuidas kavandatav otsus last mõjutab, võivad olla näiteks lapse arengutase, identiteet, viibimine asendushooldusel, lähedaste ja püsivate inimsuhete olemasolu või muud asjaolud. Millised asjaolud on olulised, on iga juhtumi puhul erinevad. LasteKS § 21 sätte olulisus seisneb selles, et kogutaks vajalik informatsioon just konkreetse lapse või konkreetsete laste kohta ning just konkreetse kavandatava otsuse kohta, et selle informatsiooni põhjal oleks võimalik võtta

võimalikult informeeritud, faktidel põhinev, põhjendatud seisukoht, et mis on lapse parim huvi just seoses kavandatava otsusega.

Lapse arvamus on oluline välja selgitada ja dokumenteerida mistahes last mõjutava otsuse tegemisel. Vestlus on soovitatav läbi viia lapsele tuttavas ja turvalises keskkonnas, arvestada tuleb lapse vanust ja arengutaset. Seejuures on tähtis, et laps tunneb seeläbi toetust ning lastekaitsetöötaja kohtub lapse ja perega, mitte ei vestle üksnes telefoni teel. Oluline on välja selgitada lapse huvid arvesse võttes kõiki lapse olukorraga seonduvaid asjaolusid ning neid kogumis hinnates kujundada põhjendatud seisukoht, lähtudes lapse huvist kui esmatähtsast kaalutlusest. Kui tehakse otsus, mis erineb lapse arvamusel, tuleb selgitada lapsele tema arvamusel arvestamata jätmise põhjuseid.

4. Juhtumiplaani koostamise mõte on saada ülevaade kõigist lapse heaolu kolmnurgaga välja toodud eluvaldkondadest, nendes esinevatest riski- ja kaitsefaktoritest ning tegevusplaanis kirja panna tegevused riskide maandamiseks. Lapsevanemale on oluline teada, millisena nähakse pere toimetulekut, ootusi ja tegevusi, mida tuleb koos lastekaitsetöötajaga või iseseisvalt teha, et tagada lapse heaolu. Lapse juhtumit kajastava teabe kogumine STARi lähtub samuti lapse parimast huvist ega ole lihtsalt tehniline bürokraatia. STARi funktsionaalsus võimaldab kasutada seda kui tavapärasest pabertoimikut digitaliseeritud kujul. Nii on kogu oluline teave säilitatud ühes kohas, mis lihtsustab vajadusel juhtumi üleandmist teisele lastekaitsetöötajale, ligipääsu teabele kohalike omavalitsuste piiriülese koostöö puhul ning olukordades, kus Sotsiaalkindlustusametil on vajalik otsustada lapse perest eraldamine aegkriitiliselt ning pääseda ligi last puudutavale olulisele teabele.

5. Abivajaduse hindamisel on vajalik anda hinnang last kasvatava isiku vanemlikele oskustele oskustele. Hindamisel on oluline jälgida, et ei antaks hinnang vaid lapsevanema erivajadusele, vaid sellega kaasneb analüüs, kuidas erivajadus või muu asjaolu (nt alkoholi kuritarvitamine, vähesed vanemlikud oskused) mõjutab võimekust last kasvatada, tagada lapse heaolust lähtuv elukorraldus.

Ka on lapse heaolu ja turvalisus otseses seoses lapsega igapäevaselt kooselava vanema elukaaslase käitumise, hoiakute ja toimetulekuga, kuna elukaaslane mõjutab lapse igapäevast keskkonda, rutiine ja suhete kvaliteeti ning võib täita praktikas lapse suhtes olulist kasvatus- ja hooldusrolli. Seetõttu ei piirdu lapse abivajaduse hindamine üksnes bioloogilise vanema vanemlike oskuste hindamisega, vaid hõlmab ka hinnangut sellele, milline on vanema elukaaslase mõju lapse arengule ja turvatundele (sh koostöövalmidus, konfliktide lahendamise viisid, piiride seadmine, lapsega suhtlemise viis, võimalike riskikäitumiste esinemine, jne).

LasteKS § 29 lõike 1 kohaselt tuleb abivajavale lapsele tema heaolu toetavat meedet kohaldada viisil, mis parandab lapse ja last kasvatava isiku vahelisi suhteid. Mõistagi vastutavad eeskätt vanemad lapse heaolu tagamise ja last puudutavate kokkulepete sõlmimise eest ja kohaliku omavalitsuse võimalused vanemaid mõjutada on piiratud. Kui aga vanemad ei ole pikema aja jooksul suutnud omavahel koostööd teha ja see kahjustab last, on oluline, et kohalik omavalitsus kasutaks lapse õiguste kaitseks kõiki seadusega ettenähtud meetmeid.

6. LasteKS-i kohaselt on juhtumikorraldajaks lastekaitsetöötaja, kuid ta ei pea suutma üksi vajalikke tegevusi planeerida ja nende mõju hinnata. Lastekaitsetöötaja peaks tegema tihedat koostööd võrgustikuliikmetega, kellel on vajalikku infot ja kellega koostöös saaks koostada tegevuskava ja jälgida selle täitmist ning soovitud eesmärkideni jõudmist. Kui juhtumimenetluse protsess ei taga süsteemset hindamist ja abistamist, võib see viia lapse ja pere abivajadusele mittevastava abi pakkumiseni.

SKA soovitab:

- Taotleda keerulisemate juhtumite lahendamiseks SKA laste heaolu osakonnalt [nõustamist](#), et saada abi lapse abivajaduse hindamisel, leida lapse olukorra leevendamiseks lapsele ja tema perele sobivaid teenuseid ning valida lapse abivajaduse ärahoidmiseks või süvenemiseks tõhusaid meetmeid. Soovitame juhtumipõhist nõustamist taotleda

lastekaitsetöötajate vahetumisel ka uutel lastekaitsetöötajatel, et saada tuge esmaste juhtumite lahendamisel.

- Läbida spetsialistidele suunatud e-kursusi: „Abivajava lapse märkamine ja abistamine“ ja „Lastekaitsetöö põhialused“ [Digiriigi Akadeemias](#), mis õpetab tundma lapse õigusi, märkama abivajavaid lapsi ning kasutama erinevaid tööriistu nende toetamiseks. Kursused on iseseisvalt läbitavad.

(allkirjastatud digitaalselt)
Merlin Veinberg
üldkomponentide omanik